

МЕЖДУКУЛТУРНО ОБУЧЕНИЕ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Даниела Атанасова

Централна библиотека на Българска академия на науките,
ул. „15 ноември“ 1, София 1040,
refer3@cl.bas.bg, тел: 02/979 53 79

Резюме: *Образованието и изследванията в информационното общество имат широк диапазон на обектите и темите на развитие и усъвършенстване. И двата процеса започват от традиционната и/или електронната книга.*

С развитието на електронните технологии паралелно се усъвършенстват и двата вида носители на информация.

Проучванията, направени за проекта „Дизайн на подвързии и консервация на стари книги, албуми и документи“ (Bbinding), показват все по-голямата необходимост от нови технологии за художествени подвързии, артистично оформление на албуми и други хартиени носители.

Развитието на т.нар. културни индустрии в това направление изискват предприемачески знания, умения и компетенции, междуккултурно обучение и трансфер на умения и технологии.

Ключови думи: *предприемачески знания, умения и компетенции; предприемачески фактори; културни индустрии ; междуккултурни аспекти/междуккултурно обучение; културна зависимост.*

Въведение

Добре известно е, че когато човек попадне в книжарница, без да търси конкретно заглавие, корицата на книгата ще бъде първото нещо, което ще привлече вниманието му. Корицата предизвиква първото подсъзнателно впечатление за аурата на книгата. Казано на днешния език – корицата е нещо като лого или маркетингов инструмент на книгата.

Когато потенциален читател или клиент се пресегне за книгата, той едва ли се замисля как е направена тя: защо е използван точно този вид на шиене и свързване на страниците? Защо скъпата твърда подвързия е предпочетена от очевидно по-евтините меки корици? Дали книгата е ръчно изработена, за малък тираж, или с машинно оборудване за тиражи в комерсиален размер? Какъв е делът на материалите за книжното тяло и корицата, на подвързването като цяло в цената на дребно на книгата? Дали книгата е частично спонсорирана от национална корпорация или е спечелен национален конкурс или обществена поръчка? Или пък книгата е просто самофинансирана и обезпечена "с малко помощ от моите приятели"?

За каква социална аудитория е предназначена книгата? Как би изглеждал дизайнът ѝ, ако книгата е преведена за читатели от друга нация? Как корицата ѝ би съответствала на историческите и културните възприятия на чуждестранната аудитория, без да се изкривява оригиналната идентичност на книгата или посланията на автора ѝ?

Това са въпроси отвъд конкретните технологични или производствени умения на подвързвачите, които обаче пряко засягат икономическата жизнеспособност на малкия им бизнес. Нововъзникващите книговезци обаче ще се изправят пред конкуренцията на вътрешния пазар и на европейските пазари, където *предприемачеството* - или как да бъдем успешни сред конкурентите - изисква по-широки исторически, културни, етноложки и други социално-културни познания. Накратко: да бъдеш професионално мобилен и адаптивен в европейска среда, трябва да имаш *межкултурна* подготовка - да познаваш европейските традиции и съвременните тенденции в книговезката професията.

Целта на това проучване е:

- да създаде начална осведоменост за предприемаческата среда, основните фактори, влияещи на предприемаческото развитие, и за межкултурния подход към подвързването на книги като неразделна част от културните индустрии в Европа.

- да запознае читателя с основните принципи на европейската стратегия за професионално образование и обучение (ПОО или дуално образование). Не е ли малко скучно или ненужно за творческата професия на дизайнерите и подвързвачите? На първо място, проектът BBinding принадлежи към Европейската програма за учене през целия живот, насочена към по-нататъшното образование и неформалната следдипломна професионална квалификация; на второ място, резултатите от развитието и изпълнението на проекта ще бъдат оценявани в сравнение с тези принципи.

Производственият опит и технологичните умения сами по себе си не могат да осигурят пазарен успех в обединена Европа, ако дизайнерът не познава историческите традиции, културните характеристики, разнообразието и различията у читателски аудитории извън националните си граници. Например комбинацията от материали, съчетаването на цветове, орнаментите, оформлението, естетическите впечатления от книгата не носят една и съща добавена стойност в различни страни на Европа. Ето защо е необходимо да се представят някои дефиниции на термина *межкултурен*.

Европейската стратегия за професионалното образование и обучение (ПОО)

Предприемаческите и межкултурните аспекти, заложи в проекта *”Дизайн на подвързване и консервация на старинни книги, албуми и други хартиени документи ”* (BBinding), са в пълно съответствие с *Комюникето от Брюж* (1), посветено на засилване на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение (ПОО или добиващия все повече популярност термин *дуално образование*). Комюникето (1) е публикувано след срещата, състояла се на 7 декември 2010 г., на министрите от общността, отговарящи за ПОО на страните-членки на ЕС.

Съгласно комюникето системите за професионално образование и обучение на европейските страни трябва да се развиват в съответствие със следните общоприети ключови принципи:

- Привлекателни възможности на ПОО чрез въвеждане на иновативни методи за обучение, гарантиращи перспективна реализация на трудовия пазар.
- Висококачествено начално ПОО, което води до придобиване както на ключови знания и умения, така и на солидни професионални компетенции.
- Лесно достъпно и кариерно ориентирано ПОО за работници, безработни, заетите в самостоятелен бизнес, завършилите университетско образование и т.н., което да подпомага и професионалното развитие, и мобилността.
- Гъвкав подход, фокусиран върху практическите постижения, върху обучение чрез практическо усвояване, което поддържа неформалното обучение и индивидуалното професионално развитие.
- Лесно достъпна и висококачествена информация, осигуряваща ръководене и консултиране през целия живот, стимулирайки участниците да взимат информирани решения за обучението и професионалното си развитие.

Предприемачество. Фактори в културните индустрии.

Книгата е универсален носител на социална ценност. „Пакетирането”, подвързването на книгата винаги отразява специфични естетически и комерсиални измерения, които през вековете и особено в сегашното състояние на световната икономика са често в несъответствие.

Според обширно изследване в страните от ЕС на така наречените *културни и творчески индустрии*, с които се асоциират подвързването на книги и опазването на документалното историческо наследство и архивните

документи – като вид художествен занаят, съществуват няколко фактора, които влияят на развитието на предприемачеството в тази област.

- Достъп до финансиране
- Технологично равнище на производството и услугите
- Предприемачески способности
- Пазарни условия
- Регулативна рамка
- Предприемачески компетенции

Най-належащият проблем е как да се осигурят финансови средства за предприемаческите инициативи, особено в сегашния финансов срив в ЕС. Експертите потвърждават, че около 80 % от производствените и предоставящи услуги единици в културния и културно-занаятчийския сектор са самонаети или са във фирма с персонал от един до трима наети. Тяхната „устойчивост“ силно зависи от поръчки от корпоративни или институционални клиенти, които формират таргет групата на тези малки производствени единици. Традиционни клиенти на малките книговезки работилници са институти за висше образование, университети, малки пачатарски предприятия, местни художествени галерии и музеи, корпоративни и държавни администрации.

Докладът на Работната група на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за предприемачеството в малките и средни предприятия (2009): „Оценка на програмите за обучение по предприемачество“ внушава, че потенциалният предприемач (включително и подвързвачи от всички професионални равнища) трябва да се стреми към:

- Придобиване на ключови (основни) умения
- Развитие на професионални и социални умения
- Придобиване на умения, свързани с бизнес и финанси.

По отношение на технологиите и иновациите като задължителен фактор за развитието на предприемачество проектът предоставя гъвкава система за управление на обучението, за да обучава подвързвачи на постепенен напредък в професионалните и компютърните им умения чрез дигитално представени модули на всички производствени фази.

Някои изследвания и проекти посочват списък с десетки предприемачески компетенции, като повечето са индивидуално вродени (енергия/подтик, творческа воля), други са доста неопределени (способност за разбиране, старателна добросъвестност). Експертите обаче са съгласни, че няма единно мнение за детерминантите на предприемачеството - предприемаческите разбирания и обучителни програми варират в различните страни и се изискват специфични компетенции за всеки бизнес и управленско равнище.

Межкултурен като термин е далеч по - обременен от понятието предприемачество. Ето защо межкултурно обучение и межкултурни

компетенции най-често се дефинират с помощта на цитати от широко известни академични експерти както и с отправки към различни изследвания.

Когато се разчита на подхода на здравия разум (обилно критикуван обаче), тогава „Межкултурното обучение е процесът на осъзнаване и разбиране на собствената култура и на другите култури по света“. (4). Целта е участникът в обучението да придобие знания, умения и компетенции да общува толерантно с хора с различни, дори конфликтни със собствените му норми, ценности, поведение, език и др.

Международните панаири на книгата са любопитен пример за межкултурно развитие. Статистическите данни, които се публикуват на тези форуми, показват силна взаимовръзка между култура и равнище на икономическо развитие. Frankfurter Buchmesse (издание на панаира във Франкфурт) (5) предоставя интересна информация за книжния пазар в Германия – двигателят на Европейския съюз.

Книгите се класират на 11-то място сред заниманията на германците през свободното време, интернет е на 7-мо, списанията – на 10-то. А кои са водещите културни занимания? „Гледане на телевизия, срещи с приятели, занимания с деца и внуци, слушане на музика, четене на вестници, хранене извън дома – всички те са много по-популярни от четенето на книги (позиции от 1 до 6). Каране на кола също така се нарежда преди четенето – на 9-то място“.

Много вероятно такава да е класацията на културните предпочитания в други водещи европейски страни, които имат сравнителни икономически индекси.

Германската статистика отбелязва, че четенето е във висока корелация с напредналото образование и групите с по-голям доход. Учениците и студентите, разбира се, са най-активната читателска аудитория. Хората с по-голяма жилищна площ (вероятно и с по-високи доходи) са по-активни на книжния пазар в сравнение с други групи.

Коя социална група купува най-много електронни книги? Отново, хората в средна възраст, на пълно работно време и жители на по-големи градове.

Не е изненада, че културните дейности са силно зависими от преките последици от икономическото равнище. Китайските издателства са сред най-важните лицензионни партньори на водещите европейски страни през последните години. Това е межкултурна тенденция, без съмнение, но между водещи икономики.

Срещата на високо равнище на световните лидери през януари 2014 г. в Давос посочи рисковете за близкото ни бъдеще – влошаващата се разлика в благосъстоянието представлява най-големият риск за света. „Хроничното несъответствие между доходите на най-богатите и най-бедните е опасността,

която е много вероятно да причини сериозни щети в глобален мащаб през следващото десетилетие“, според мненията на над 700 глобални експерти, включени в доклада *Глобални рискове 2014 г* на Световния икономически (б).

Други рискове – според световните лидери – ние ги виждаме във всекидневния си живот: безработица, фискална криза, намалени възможности за наемане на младите хора, растящите цени на образованието. (Ето защо програмите на европейските страни за професионално образование и обучение или както напоследък се нарича „дуално чрез практикуване образование“ е много важно за приравняване на уменията и компетенциите на работната сила към мобилността на трудовия пазар).

На този мрачен глобален фон едва ли някой световен лидер ще се захване с межкултурните рискове. Не е за учудване тогава, че вече има нарастващи знаци сред водещите европейски страни да ограничат един от фундаментите на Европейския съюз – свободното движение на хора.

В същото време обаче се забелязват и окуражаващи сигнали за межкултурни събития дори в сегашната криза. Пример за това са успешните издания на „Най-добра художествена проза в Европа“ (7) – литературна серия, издавана всяка година от 2010 насам. Тя е по инициатива на Александър Хемън – роден в Хърватия автор, живеещ в Чикаго. Тази антология с охота е отразявана в редица влиятелни европейски медии и се забелязва и в САЩ, където само между три и пет процента от литературните произведения са превод от други езици. Заслужава си човек да изследва широката картина на културните различия в коментарите и прегледите от американски читатели, от една страна, и на европейските читатели, от друга. Ето и крайното заключение на Хемън като предприемач и межкултурен популяризатор: „Никоя страна в Европа не може да бъде разбрана извън отношенията ѝ с други европейски страни, нито една култура в Европа не може да бъде осмислена извън взаимоотношенията ѝ с други култури... Вярвам, че винаги е било така, но едновременният процес на фрагментация, взаимодействие и интеграция със сигурност е станал по-интензивен с формирането на Европейския съюз...Европейските литератури се оказват разпънати между редуционните изисквания на националната култура (култура, която е за нас, от нас, които и да сме) и трансформиращите възможности на транснационалната култура, която може единствено да съществува в постоянния поток от идентичност и обмен в значението“.

Межкултурното обучение, все още е твърде разнопосочно в интерпретациите на академични автори и в образователните и ПОО програми на различните европейски страни. Целта на межкултурното обучение е да помага на учещите да разбират, да общуват със, и да включват културни ценности на други народи в своята национална култура, като запазват идентичността на отделните култури. Межкултурният обмен като цяло силно

зависи от равнището и тенденциите на икономическото развитие. Сегашната глобална криза и политическите сблъсъци намаляват степента на межкултурното разбирателство, както се е случвало и през други периоди от европейската история.

Подвързването на книги като неразделен елемент от културната индустрия винаги отразява, следва и изразява тези културни тенденции.

Межкултурното обучение – в контекста на ЕС – означава да придобиваш знания и умения, за да създаваш продукти и услуги, които са привлекателни за потребители от други географски и пазарни области и за глобализация се културен социум.

Литература

1. Bruges Communiqué on enhancement of European cooperation in vocational education and training for the period 2011-2020. Meeting held in Bruges on 7 December 2010 for review of the strategic approach and priorities of the Copenhagen process for 2011-2020.
2. The Entrepreneurial Dimension of the Cultural and Creative Industries. Report for the Education and Culture DG of the European Commission, prepared by Utrecht School of the Arts, 2010.
3. Evaluation of Programmes Concerning Education for Entrepreneurship. Report by OECD Working Party on SMEs and Entrepreneurship. 2009.
4. How to Design and Produce Your Own Book. A Guide for Authors, Artists, and Designers. Princeton Architectural Press, NY. Maryland Institute College of Art, Baltimore. Indie Publishing.2008.
5. Frankfurter Buchmesse, 2012 (http://book-fair.com/images/fbm/dokumente-ua/pdfs/2013/buchmarkt_deutschland_2012_englisch.pdf_37213.pdf).
6. Global Risks 2014 report. (<http://www.zurich.com/insight/global-issues/wef/globalrisks.htm>).
7. Best European Fiction 2010. Edited and with Introduction by Aleksandar Hemon. Dalkey Archive Press.
8. Fine Bookbinding In the Twentieth Century, Roy Harley Lewis, Arco Publishing, New York, 1984.

INTERCULTURAL LEARNING AND ENTREPRENEURSHIP

Daniela Atanasova

Central Library of Bulgarian Academy of Sciences

Abstract: *Intercultural learning, knowledge and competences are still widely divergent in the interpretations by academic authors and in the educational and VET programs in different European countries. The aim of the intercultural learning is to help students understand,*

communicate with, and incorporate other peoples' cultural values in their national culture, while preserving the identity of each. Intercultural exchange, as a whole, is strongly dependant on the level and trends of the economic development. The current global crisis and political clashes decrease the magnitude of intercultural understanding as it was similar over some periods in the European history. Book binding, as an indispensable element of the cultural industry, has always reflected, followed and expressed these cultural trends.

Intercultural learning – in the EU context – is to acquire knowledge and skills to make products and services attractive to customers from different geographic and market areas, and of globalizing cultural socium.